

ВЪВЕДЕНИЕ В ДИСЦИПЛИНАТА

“МЕДИЦИНА НА БЕДСТВЕНИТЕ СИТУАЦИИ”

Първите катедри по МБС в Западна Европа и САЩ са разкрити в началото на 80-те години. В България – през 1990 г. на базата на бившите катедри по медико-социална защита.

МБС се основава главно на **спешната и **военната** медицина. Тя е интердисциплинарна медицинска специалност, вкл. знания и практически умения от мн. други мед. специалности:**

- Хирургия и травматология;
- Анестезиология и реанимация;
- Токсикология;
- Радиобиология;
- Инфекциозни болести;
- Епидемиология;
- Медицинска психология;
- Медицински мениджмънт;
- Социална медицина и др.

В Западна Европа и САЩ МБС се преподава на три нива:

- **Академично ниво** – за студенти – медици;
- **Постакадемично ниво (СДК)** – за лекари без специалност и лекари – специалисти;
- **Параакадемично ниво** – за медицински сестри, екипажи на линейки и пожарникари

- В Холандия е въведено задължително **седемстепенно** обучение по МБС

Международната организация по медицина на бедствията (International society of Disaster Medicine - ISDM) е със седалище в Женева, като координира и подпомага научно-изследователската и учебна дейност на колективните и индивидуални членове на организацията.

Необходимостта от създаването на специалността МБС се наложи от рязкото увеличение броя на технологичните бедствия (авариите) и големия брой жертви при стихийни природни бедствия.

Ролята на лекаря и медицинските специалисти в условия на бедствие е ключова. Ефикасността от оказаната медицинска помощ при бедствия и аварии зависи до голяма степен от предварително изградените структури и създадената организация.

В условията на бедствие лекарят работи при много специфични условия:

- **изключителна спешност;**
- **внезапен приток на голям брой тежко пострадали;**
- **наличност на специфична за бедствени условия патология;**
- **недостиг на медицински персонал – лекари-специалисти, медицинско оборудване, медикаменти;**
- **екстремни ситуации, заплашващи живота на спасителните екипи.**

Здравните проблеми, които са предмет на изучаване от МБС могат да бъдат разпределени в две големи групи:

I. МЕДИЦИНСКИ ПРОБЛЕМИ:

- 1. Медицинска сортировка на пострадалите.**
- 2. Поддържане на жизнено важни функции (сърдечна дейност, дишане) – в зоната на бедствието, по време на транспортиране и в болничните заведения.**
- 3. Спешна хирургия.**

Здравните проблеми, които са предмет на изучаване от МБС могат да бъдат разпределени в две големи групи:

I. МЕДИЦИНСКИ ПРОБЛЕМИ:

- 4. Спешна реанимация и анестезиология.**
- 5. Специфични увреждания – химични, радиационни, термични, инфекциозни.**
- 6. Проблеми на изхранването.**
- 7. Психологични проблеми.**
- 8. Хигиенни проблеми.**
- 9. Рехабилитация на пострадалите.**

Здравните проблеми, които са предмет на изучаване от МБС могат да бъдат разпределени в две големи групи:

II. МЕДИКО-ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОБЛЕМИ:

- 1. Организация на медицинската помощ в зоната на бедствието.**
- 2. Организация на медицинската помощ в болничното заведение.**
- 3. Дейност на спасителните медицински екипи.**
- 4. Транспортиране на пострадалите до болничните заведения.**

Здравните проблеми, които са предмет на изучаване от МБС могат да бъдат разпределени в две големи групи:

II. МЕДИКО-ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОБЛЕМИ:

- 5. Евакуация на пострадалите и населението..**
- 6. Организация на противоепидемичната дейност.**
- 7. Юридически проблеми на бедствията.**
- 8. Управленски проблеми на бедствията
(мениджмънт на бедствията).**
- 9. Идентификация на жертвите.**

Основни понятия в МБС:

1. **Бедствие** – определя се въз основа на **количествени критерии**:

- ✓ Степен на поражение на населението
- ✓ Обем на използваните сили и средства на здравеопазването. (ЗО)

Бедствие се нарича извънредна ситуация, при която настъпва разрушение на материални ценности и масово поражение на хора, за ликвидирането на която е необходимо да бъдат мобилизирани локални, регионални или национални сили и средства на ЗО и др. Ведомства с използване на особени форми и методи на работа.

Основни понятия в МБС:

2. **Авария** (технологично бедствие; антропогенно бедствие) – внезапна технологична повреда на машини, съоръжения и агрегати, съпроводена с взривове, пожари, токсични изхвърляния в околната среда, разрушения, жертви или заплаха за живота и здравето на населението. Често се изп. словосъчетанието “крупни промишлени аварии” (КПА)

Основни понятия в МБС:

3. **Извънредно положение** – особено състояние на повишена готовност, което се въвежда на територията, на която е възникнало бедствието. Извънредното положение е свързано с провеждане на комплексни защитни и спасителни дейности с цел спасяване на населението.

Основни понятия в МБС:

4. **Рискови обекти** – местата, в които се съхраняват, използват, преработват или получават рискови вещества – високотехнични, радиоактивни, патогенни, пожароопасни и взривоопасни. Рисковите обекти и рисковите вещества представляват реална или потенциална опасност за населението и околната среда.

Основни елементи на всички бедствия и аварии са:

- a) внезапност на събитието;**
- b) изключително тежка и обща медицинска обстановка с поражения и заплаха за живота и здравето на населението;**
- c) рязко несъответствие между необходимите и налични сили и средства за ликвидиране на възникналите последствия в т.ч. оказване на мед. помощ, евакуация и лечение на пострадалите.**

Бедствено положение е режим, който се въвежда в зоната на бедствието от определените в закона органи, свързан с прилагането на мерки за определен период от време, с цел овладяване на бедствието и провеждане на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи.

- **Кметът** на общината обявява със заповед бедствено положение за цялата или част от територията на общината.
- **Областният управител** обявява със заповед бедствено положение за цялата или част от територията на общината.
- При възникнала БС на територията на цялата страна, бедствено положение се обявява, съответно отменя , с решение на **Министерския съвет**.

Характеристика на БС:

1. Едномоментно възникване на голям брой поразени;
2. Невъзможност да се предвиди точно мястото, времето и мащабите на БС, както и броят на засегнатите;
3. Тежки материални поражения и заплаха за живота и здравето на хората;
4. Едновременно възникване на масови и в голям процент тежки медицински загуби;
5. Несъответствие между острата необходимост от медицински сили и средства;
6. Недостатъчен брой легла за настаняване и лечение на пострадалите;
7. Недостиг на санитарен транспорт за евакуация на поразените;
8. Наличие на полиорганни наранявания;
9. Затрудняване на спасителните мероприятия при контаминиране с токсични и радиоактивни вещества, което налага поставянето на защитни средства
10. Възникване на вторични поражения; нарушено екологично равновесие

Класификация на БС в зависимост от продължителността:

- a) Краткотрайни – до 1 час;
- b) Със средна продължителност – до 24 часа;
- c) Продължителни – над 24 часа.

Според броя на жертвите:

- a) Умерени – от 25 до 100 души
- b) Средни – от 100 до 1000 души
- c) Крупни – над 1000 души или 250 приети за болнично лечение

Единна спасителна система –ЕСС

ЕСС е организацията, координацията и ръководството на звената, службите и структурите при подготовката и реагиране на бедствия, при

възникване на бедствия и при необходимост от провеждане едновременно на спасителни и неотложни аварийно-възстановителни работи от две или повече нейни части или единици.

Основни съставни части на ЕСС са Главна дирекция “Национална служба”, “Гражданска защита на МВР”, Национална служба “Пожарна безопасност и защита на населението” на МВР и центровете за спешна медицинска помощ на МЗ.

Дейности по защита на населението:

1. Предупреждение;
 2. Оповестяване
 3. Спасителни операции;
-
4. Оказване на мед. помощ при спешни състояния;
 5. Оказване на първа психологична помощ на пострадалите;
 6. Овладяване и ликвидиране на екологични инциденти;
 7. Защита срещу взривни вещества и боеприпаси;
 8. Радиационна, химическа и биологична защита при инциденти и аварии;
 9. Ограничаване на разпространението и ликвидиране на възникнали епидемични взривове, епидемии и др.

Защита на населението при обявяване на режим “положение на война”, “военно положение” или “извънредно положение” се осъществява в съответствие с разпоредбите на Женевската

конвенция от 1949 г., ратифицирани с Указ на Президиума на Народното събрание от 1954 г. и Допълнителните протоколи към Женевските конвенции от 1977 г., ратифицирани с Указ на Държавния съвет от 1989 г.

Видове поразяващи фактори, предизвикващи бедствие, аварии и катастрофи:

- a) **механични** – циклони, урагани, торнадо, взривни вълни, наводнения, вулкани, лавини, свличания на земни маси;
- b) **химични** – отровни вещества (амоняк, хлор, фосген, цианиди, органични разтворители и др.), постъпващи в атмосферата, водата и хранителните продукти;

Видове поразяващи фактори, предизвикващи бедствие, аварии и катастрофи:

- c) **радиационни** – външно облъчване с йонизиращи лъчения (гама, рентгеново, бета лъчения и неутрони) или инкорпорация на радиоактивни изотопи
- d) **термични** – много високи и много ниски температури;
- e) **биологични** – патогенни микроорганизми, бактериални ендотоксини.

Тези фактори могат да действат:

- **едновременно**, напр. механични и химични при взривове;
- **последователно**;
- **изолирано**.

В случай на едновременно въздействие върху организма на 2 и повече поразяващи фактори възникват **комбинирани увреждания** на организма. Те протичат по – тежко в сравнение с изолираните.

Класификация на бедствията:

I. ПРИРОДНИ БЕДСТВИЯ:

1. Бури, циклони, урагани, торнадо;
2. Земетресения;
3. Наводнения;
4. Пожари;
5. Свличания на земни пластове;
6. Необичайно ниски или високи температури;
7. Вулканични изригвания;
8. Цунами.

Класификация на бедствията:

I. ТЕХНОЛОГИЧНИ БЕДСТВИЯ

(антропогенни бедствия или аварии)

1. **Производствени** – химични, физични, радиационни, бактериологични;;
2. **Транспортни** – автомобилни, въздушни, железопътни, морски и речни;
3. **Социални** – войни, тероризъм, глад, наркомании.;